אלמא בעינן אומדנא דבי דינא, והא כיון דגמר דינא לקטלא לא משהינן ליה לאומדנא דבי דינא ולא מענינן לדיניה ואמינא להו אנא אפילו תימא רבי עקיבא הכא במאי עסקינן כגון שברח, אי ברח כי לא דנוהו דיני נפשות היכי דיינינא ליה דיני ממונות בלא בעלים? דקביל סהדי וברח, סוף סוף מהיכא משתלם? מרידיא, אי הכי תם נדייניה דיני ממונות ברישא ונשתלם מרידיא והדר נדייניה דיני נפשות? אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת רידיא עלייה דמרה הוא: איבעיא להו יש אומד לנזקין או אין אומד לנזקין? מי אמרינן לקטלא הוא דאמרינן בהכי נפקא נשמה בהכי לא נפקא נשמה אבל לנזקין כל דהו או דלמא לא שנא? ת"ש

מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים, היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור הוזק בו חייב מאי לאו ממטה למעלה קא חשיב והכי קאמר מטפח ועד עשרה מיתה ליכא נזקין איכא אלמא לנזקין כל דהו שמע מינה אין אומדין לנזקין לא ממעלה למטה קא חשיב והכי קאמר עשרה מיתה איכא, פחות מעשרה פורתא נזקין איתא מיתה ליכא, ולעולם אימא לך יש אומד לנזקין וכל מידי ומידי כי היכי דמיתזקה ביה בעינן תא שמע הכהו על עינו וסימאו, על אזנו וחירשו עבד יוצא בהן לחירות, כנגד עינו ואינו רואה, כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות מאי טעמא לאו משום דבעינן אומדנא ושמע מינה יש אומדנא לנזקין לא משום דאמרינן הוא דאבעית נפשיה כדתניא המבעית את חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיצד תקע באזנו וחירשו פטור, אחזו ותקע באזנו וחירשו חייב ת"ש חמשה דברים אומדין אותו ונותנין לו מיד, ריפוי ושבת עד שיתרפא (ב) אמדוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמו שאמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו ש"מ יש אומד לנזקין, למימד גברא כמה ליקצר מיהא מכה כמה לא מקצר לא קא מבעי לן דודאי אמדינן, כי קא מבעיא לן למימד חפצא אי עביד האי נזקא או לא, מאי? ת"ש שמעון התימני אומר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ולעדים אף כל מיוחד שמסור לעדה ולעדים שמע מינה יש אומד לנזקין שמע מינה: אמר מר אמדוהו והבריא נותנין לו כל מה שאמדוהו מסייע ליה לרבא דאמר רבא האי מאן דאמדוהו לכולי יומא ואיתפח לפלגא דיומא וקא עביד עבידתא יהבינן ליה דכולי יומא, מן שמיא הוא דרחמי עליה: רקק והגיע בו הרוק והעביר כו': אמר רב פפא לא שנו אלא בו אבל בבגדו לא, ונידוי כי ביישו בדברים? אמרי במערבא [א] משמיה דרבי יוסי בר אבין זאת אומרת ביישו בדברים פטור מכלום: הכל לפי כבודו [וכו']: איבעיא להו תנא קמא לקולא קאמר או לחומרא קאמר לקולא קאמר דאיכא עני דלא בעי למשקל כולי האי או דלמא לחומרא קאמר דאיכא עשיר דבעי למיתב ליה טפי? תא שמע מדקאמר ר' עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב שמע מינה תנא קמא לקולא קאמר ש"מ: ומעשה באחד שפרע ראש האשה [וכו']: ומי יהבינן זמן והאמר רבי חנינא אין נותנין זמן לחבלות כי לא יהבינן ליה זמן לחבלה דחסריה ממונא אבל לבושת דלא חסריה ממונא, יהבינן: שמרה עומדת על פתח חצירה, וכו': והתניא אמר לו ר' עקיבא צללת במים אדירים והעלית חרס בידך אדם רשאי לחבל בעצמו אמר רבא לא קשיא כאן בחבלה כאן בבושת, והא מתניתין בבושת הוא וקתני

רש"י

אלמא בעינן אומדנא דב"ד · אף לנזקין דהא האי קרא בנזקין קאי דכתיב "והכה איש את רעהו באבן או באגרוף ולא ימות" וה"נ צריך לאומדו אם ראוי לנגיחות זו: **כגון שברח** · בעליו ואין חבין לו שלא בפניו: **דקביל סהדי** · על נגיחות וברח הלכך אין לנו ממה לשלם וכגון דלית ליה נכסי: **סוף סוף** · כי לא דנוהו דיני נפשות מהיכא משתלם הואיל וברח: **ומשני מרידיא** · משכין את השור לחרישה לשכירות ומשלם לניזק ואחרי כן ידינוהו דיני נפשות, אבל קדמו ודנוהו ליסקל לא מענינן בדיניה לשהויי לרידיא: **עלייה דמרה הוא** · ואין בגופו של שור אלא כשאר נכסי בעליו ותם אין משלם מן העלייה: **לקטלא הוא דאמדינן** · דכתיב "באבן יד אשר ימות בה הכהו" (במדבר לה): **אבל לנזקין** · אין אומדין דאפי' אין חפץ זה ראוי להזיק זה חייב דזמנין דאתזק בכל דהו: [**מה בור**] · סתם בור י' טפחים: **מאי לאו** · הא דקתני אם היו פחותים אם הוזק בו חייב: **מלמטה למעלה קחשיב** · אלמא בטפח הוי היזק: **כנגד עינו** · הכהו בכותל כנגד עינו של זה: **דבעינן אומדנא** · ובהכי לא בעי לאסתמויי אלא מוליה הוא דאתרע ליה: **אחזו** · מעשה דידיה הוא: **ת"ש חמשה דברים אומדין ונותנין לו כו'** · לא גרסינן נזק וצער ובושת: **וריפוי ושבת עד שיתרפא** · כלומר צריכין ב"ד לאמוד כמה ראוי להיות נופל למשכב בחולי זה ומחייבין את זה ליתן לו מיד כל ריפוי ושבתו ומזונות הצריכין לו עד שיתרפא: **והבריא** · לזמן מועט והם אמדוהו לזמן מרובה: **נותן לו כל מה שאמדוהו** · דמשמיא רחימו עליה: **מקצר** · נופל למשכב כמו אקלירי (ר"ה דף *כו:): **אתפח** · נתרפא: **מדקאמר ר"ע אפי' לעניים כו'** · וחזינא דלא חייב לתת לפורע ראש האשה אלא ארבע מאות זוז כת"ק שמע מינה תנא קמא לקולא קאמר דלעני לא יהבינא כולי האי וקאמר ליה ר' עקיבא לעני נמי יהבינא הכי ומעשה באחד שפרע ראש האשה עניה כו' דאי ס"ד האי שיעורא דארבע מאות דת"ק אפחות שבעניים קאמר והכל לפי כבודו לחומרא קאמר למיתב טפי לעשירים, וקאתי ר"ע למימר אפילו עני שבישראל יטול יותר מארבע מאות זוז אמאי לא מחייב ליה לפורע ראש האשה למיתב טפי: **צללת במים אדירים** · כלו' יגעת לפטור עצמך ולא העלית בידך כלום, שברי חרסים אין ראוים לכלום: **מכלל** · אין רשאי:
לא

תוספות

זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא · תימה ליגבו את השור לגמרי לניזק ולא תקרי יותר עלייה דמרה וי"ל דאם הוא גובהו לגמרי לא היו ממתינין לו עד שישלם מן הרידיא כמו שאין ממתינין לבעלים אם היו אומרים המתינו לי עד שאחרוש בו מעט ואח"כ תסקלוהו: **לא** משום דאמרי' איהו דאבעית אנפשיה · תימה א"כ אמאי נקט על עינו ועל אזנו אפילו כנגד עינו ואזנו נמי אם אחזו ועוד תניא בתוספתא (פ"ט) הכהו כנגד אזנו ועינו לא יצא בן חורין שנאמר והכה עד שיעשה בו מעשה משמע דטעם משום גזירת הכתוב היא ולא משום דאיבעית אנפשיה:

חמשה דברים אומדים (ג) ונותנין לו מיד רפוי ושבת עד שיתרפא · זו היא גירסא נכונה וקמ"ל שאומדים אותו כמה ראוי לעלות שבתו ורפואתו עד שיתרפא ונותנין לו מיד וכן ה' דברים כמו שפי' בקונטרס *וכן מוכיח בתוספתא (פ"ט) דתני אמדוהו והיה מתנונה והולך אלמא יש אומד בריפוי:

החובל

עין משפט נר מצוה

פו א מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ח:
פז ב מיי' פ"ג מהלכות רוצח הלכה א סמג לאוין קסח:
פח ג מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' ז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף לד:
פט ד ה מיי' פ"ב מהל' חובל ומזיק הלכה ז סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף כה וסעיף לב:
צ ו מיי' שם הלכה יד והלכה טו טוש"ע שם סעיף יח:
צא ז מיי' שם פ"א הלכה יח ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף כח:
צב ח מיי' שם פ"ב הלכה טו טוש"ע שם סעיף יח:
וכן מוכיח בתוספתא מדתני אמדוהו כו' כל"ל רש"א וע"ש
לעיל נ: סנהדרין מה.
צג ט מיי' שם פ"ב הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף לח:
צד י מיי' שם טוש"ע שם וסעיף לט:
צה כ מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף כד וסעיף מג:
צו ל מ מיי' שם פ"ב הלכה כ סמג שם טוש"ע שם סעיף כז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוא ניהו דאבעית נפשיה: (ב) שם עד שיתרפא (אמדוהו והיה מתנונה וכו' כמו שאמדוהו) · א"מ ונ"ב התוס' ל"ג להך בבא בגמרא: (ג) תוס' ד"ה חמשה דברים אומדים אותו ונותנין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' משמיה דר"י בר אבין (זאת אומרת) תא"מ (דמתני' דקתני בו לאפוקי בגדו י"ל רק דאינו לחייבו ד' מאות זוז):

גליון הש"ס

גמ' אין נותנין זמן לחבלות. עיין לעיל דף מו ע"ב תוס' ד"ה שאין:

לקמן לג. קדושין כד:
[לעיל נו. קדושין כד:]
[לעיל נ:]
[כתובות סו.]
[ברא"ש איתא: רבי יוחנן]